

Rijksoverheid

Inspiratiemiddag Kansengelijkheid

Passend Primair Onderwijs Midden-Limburg

Woensdag 6 oktober 2021

Monaim Benrida

Programmaleider Gelijke Kansen Alliantie (GKA) – *Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*

**Gelijke
Kansen
Alliantie**

Agenda

- Kansenongelijkheid: achtergrond en analyse
- Actieplan ministerie van OCW: introductie Gelijke Kansen Alliantie
- Kansengelijkheid: definitie(s), brillen en factoren

Kansenongelijkheid – *achtergrond en analyse (1/3)*

- Leerlingen met lager opgeleide ouders halen, **ondanks gelijke cognitieve capaciteiten**, op een lager niveau een diploma dan hun leeftijdsgenoten met hoog opgeleide ouders.
- Dit werkt door in hele onderwijs carrière.
- Inspectie van het Onderwijs constateerde (De Staat van het Onderwijs 2014/2015) dat deze kansenongelijkheid in het onderwijs toeneemt.

Kansenongelijkheid – achtergrond en analyse (2/3)

Kwetsbare overgangen

- Onderbenutting mogelijkheden tot doorstroom & stapelen;
- Inschatting van potentie van leerlingen door leraren;
- Ambities van ouders/leerlingen bij overgang / schoolkeuze.

Aanbod en inrichting onderwijs

- Aangeboden mogelijkheden voor uitgestelde keuze, opstroom en stapelen soms beperkt;
- Ongelijke verdeling van goede leraren over scholen;
- Mogelijkheden tot differentiatie door leraren en hun verwachtingen van leerlingen.

Netwerken en hulpbronnen

- Opleidingsniveau ouders;
- Sociaal en cultureel kapitaal ouders en omgeving;
- Onderwijsondersteunend gedrag van ouders (stimulerend en volgend);
- Taalvaardigheid, externe ondersteuning, financiën, gezondheid, etc.

Kansenongelijkheid – achtergrond en analyse (3/3)

- Sociaal probleem: onwenselijk – **politiek**
- Complex: veel koppig monster – **integrale benadering**
- Verschillende oplossingen cq. meningen – **aansluiten bij de ‘eigen’ uitdagingen**
- Gezamenlijke actie noodzakelijk – **co creatie**
- Veel (media)aandacht – **zichtbaarheid**

Actieplan: Gelijke Kansen Alliantie (GKA)

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft –naast beleidsmaatregelen gericht op het bevorderen van gelijke kansen in het onderwijs– in 2016 het **initiatief** genomen om de **Gelijke Kansen Alliantie (GKA)** te starten. De GKA werkt vanuit de rol van **responsieve, participerende** overheid samen met **gemeenten, scholen** en **maatschappelijke partners** en sluit met kennis, data, onderzoek, financiële middelen en communicatie aan op bestaande of nieuwe lokale initiatieven. Het vertrekpunt is het versterken van de verbinding binnen de **driehoek thuis–school–omgeving**.

Spreading of the various types of municipalities

- Meerderheid-minderheid steden
- Voorsteden
- Grootstedelijke provinciegemeenten
- Gemeenten met een specifieke grote minderheidsgroep
- Expatgemeenten
- Tuinbouwgemeenten
- Grensgemeenten
- Homogene gemeenten
- Gemiddelde gemeenten

Gelijke kansen: wat bedoelen we daarmee?

De definitie van gelijke kansen in het onderwijs is niet zonder problemen. Hoewel het streven naar gelijke kansen breed wordt gedragen, is er geen algemeen geaccepteerde wetenschappelijke definitie.

De OECD (2012) maakt onderscheid tussen gelijke kansen in termen van ***inclusie*** en ***fairness***. Bij inclusie gaat het erom dat alle leerlingen een minimaal niveau behalen om te kunnen functioneren in de samenleving. Bij gelijke kansen in de zin van *fair* gaat het erom dat leerlingen met *dezelfde aanleg (intelligentie, toets scores) ongeacht afkomst* (opleidingsniveau, beroep, inkomen ouders) *gelijke kansen* hebben op een succesvolle schoolloopbaan. Deze laatste definitie wordt vaak gebruikt als het om gelijke kansen gaat.

Hoe kijken verschillende wetenschappelijke disciplines naar gelijke kansen?

- **Economische bril**: *De eerste levensfase heeft veel impact op later succes in het leven, interventies in deze fase zijn het kansrijkst.*

Ongelijkheid ontstaat voordat kinderen naar school gaan.

- **Sociologische bril**: *Het onderwijs reproduceert maatschappelijke ongelijkheid. Vaak wordt de emancipatiefunctie van het onderwijs benadrukt. Door het onderwijs krijgen kinderen uit een minder gunstig sociaal milieu de kans om sociaal te stijgen. De andere kant is dat het onderwijs sociale ongelijkheid in stand kan houden en zelfs kan versterken.*

Verschillen in economisch, sociaal en cultureel kapitaal van gezinnen.

- **Onderwijskundige bril**: *Schoolverschillen zijn onder ander terug te voeren op verschil in kwaliteit leraren.*

Het schoolkeuzeproces is een belangrijk mechanisme van ongelijkheid.

Literatuurstudie: in opdracht van het programma Gelijke Kansen heeft het Verwey Jonker Instituut een literatuurstudie uitgevoerd om de meest voorkomende factoren die (on)gelijkheid vergroten in beeld te brengen. Dit heeft geresulteerd in overzicht van:

30 factoren in 5 niveaus

Leerling

1. Intelligentie
2. Gezondheid
3. Cultureel kapitaal
4. Identiteitsontwikkeling
5. Veerkracht
6. Zelfeffectiviteit (Self-efficacy)
7. Eigenaarschap/ doelmatigheid (agency)
8. Ambitie
9. Motivatie

Familie

10. Sociale status
11. Financiële middelen
12. Ouderlijk support
13. Sibling support
14. Stabiel huishouden
15. Sociaal kapitaal

School

16. Voor- en vroeg-schoolse educatie
17. Kwalitatieve beoordeling
18. Kwalitatieve docenten
19. Inclusief onderwijs
20. Curriculum
21. Gedifferentieerd onderwijs
22. Extra-curriculaire activiteiten

Wijk

23. Sociale klasse
24. Inkomen
25. Segregatie
26. Sociale veiligheid
27. Peer support

Samenleving

28. Sociale ongelijkheid
29. Onderwijssysteem
30. Institutioneel racisme

'Meerdeling' in plaats van tweedeling?

SCP (2014) *Vershil in Nederland*

1. Gevestigde bovenlaag (15%)
2. Jonge kansrijken (13%)
3. Werkende middengroep (27%)
4. Comfortabel gepensioneerden (17%)
5. Onzekere werkenden (14%)
6. Precariaat (15 %)

Wisseling

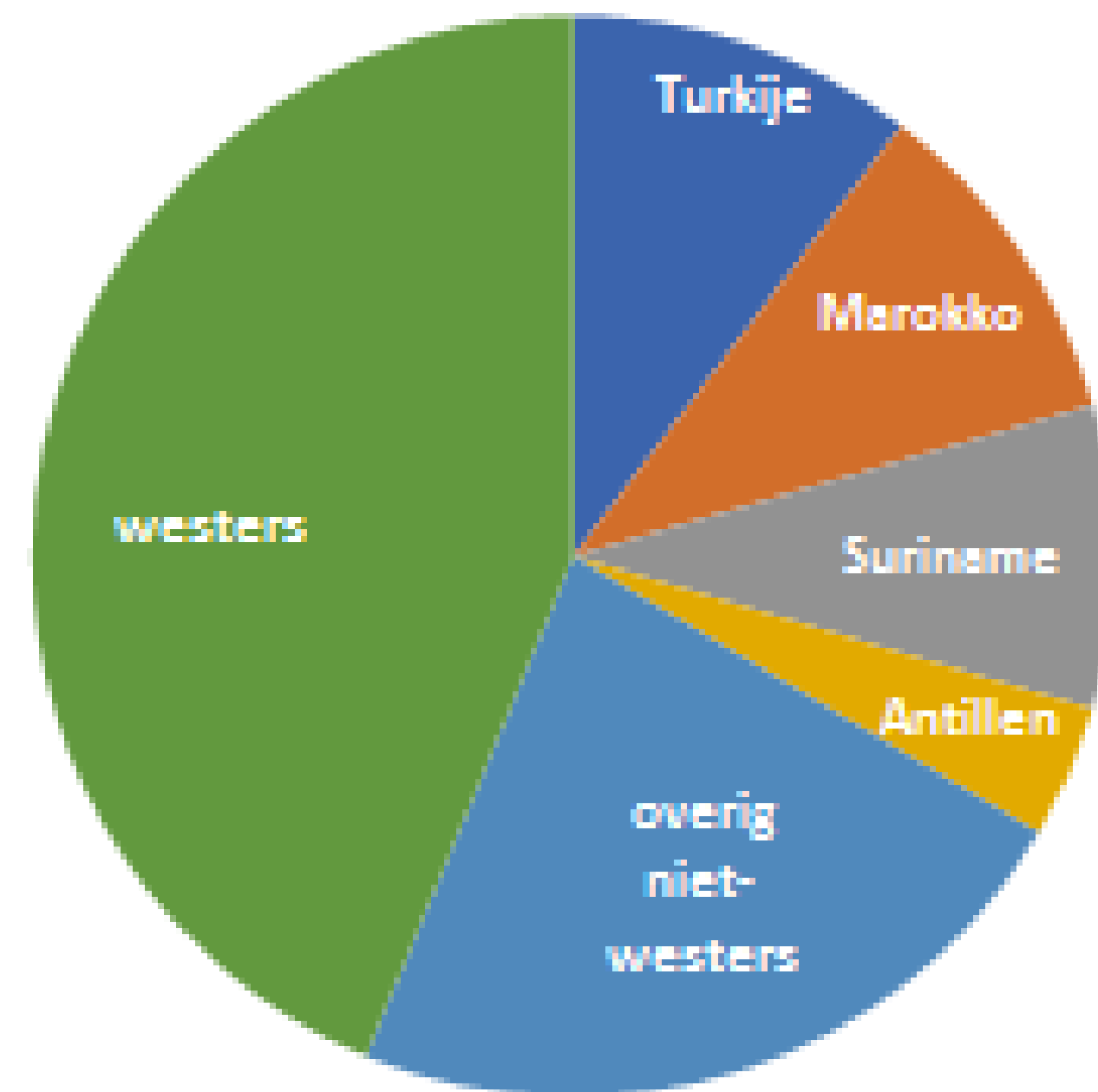
perspectief

Nederlandse

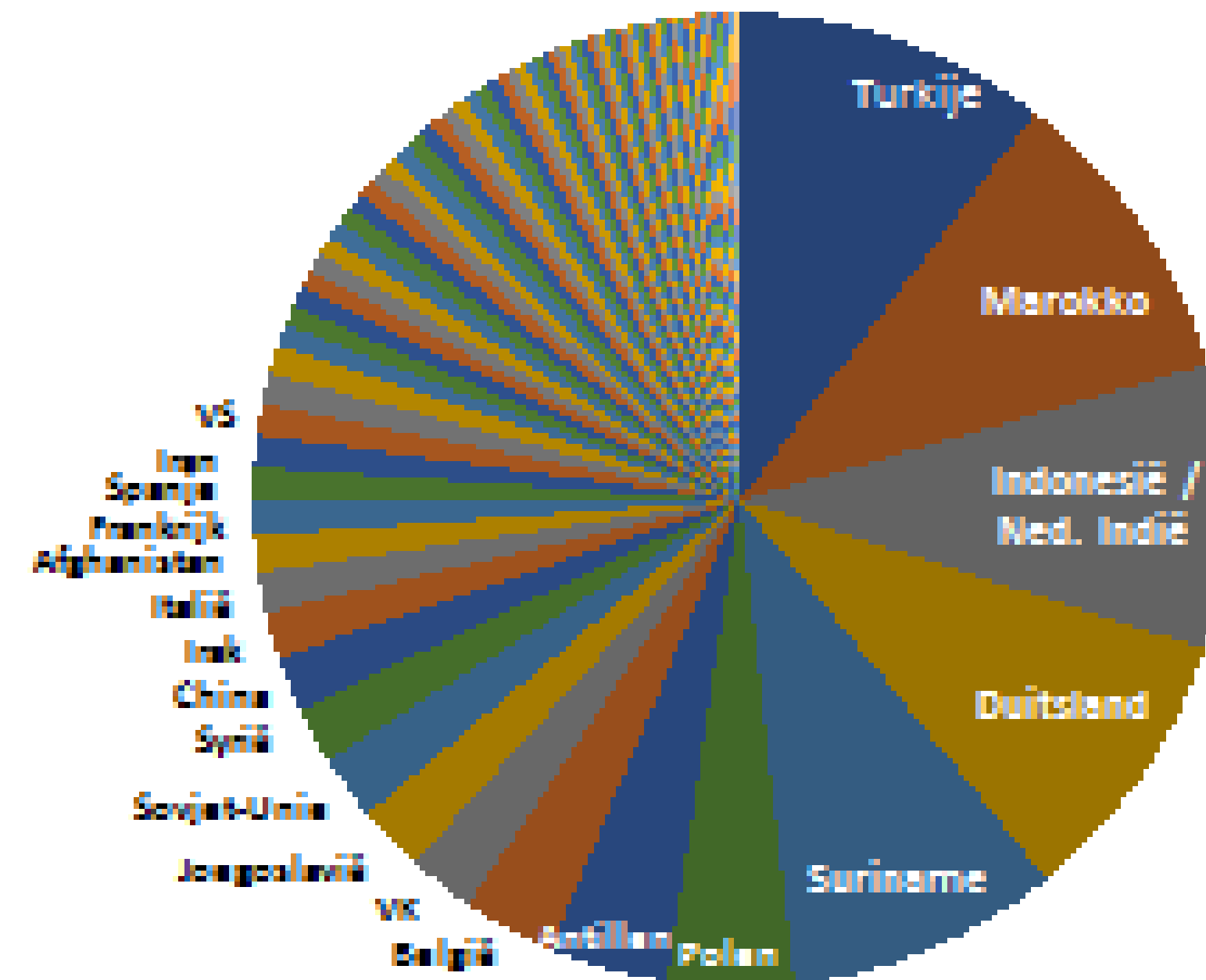
migratie-
samenleving

1-1-2017

Gastarbeiders- & postkoloniaal perspectief

Nieuwe verscheidenheid perspectief

Gelijke Kansen in het Onderwijs (1)

Thuis omgeving – weinig steun en hulpbronnen thuis:

Risicofactoren zoals psychiatrische- en verslavingsproblematiek, huwelijksconflicten en armoede, resulteren in verharding van het opvoedingsklimaat, en voor het kind een minder sociaal-cognitieve stimulerende omgeving. Leerlingen die in gunstige omstandigheden opgroeien ervaren een sterke continuïteit tussen de thuisomgeving en de schoolomgeving. Ouders zijn actief betrokken bij school en stimuleren de ontwikkeling van kinderen. Het leren stopt niet buiten de schooldeuren, maar gaat thuis door. In minder gunstige omstandigheden ervaren kinderen een grote mate van discontinuïteit tussen school en thuis.

Gelijke Kansen in het Onderwijs (2)

Overgangen in het onderwijs:

We zien dat leerlingen van laag opgeleide ouders relatief minder gebruik maken van mogelijkheden tot doorstroom en stapelen, terwijl het juist deze mogelijkheden juist voor deze doelgroep van belang is. Ook verwachtingen van leraren over het potentieel van leerlingen kunnen de kansen van leerlingen beïnvloeden. Zo hebben leraren hogere verwachtingen van leerlingen die veel steun thuis hebben.

Gelijke Kansen in het Onderwijs (3)

Schoolverschillen:

Het lesgeven in context met veel achterstandsleerlingen vergt veel van de vaardigheden van leraren. In de groot stedelijke context komt daar nog een grote diversiteit in achtergrond van leerlingen en studenten bij. Naast extra aandacht voor taalvaardigheid is het van belang deze leerlingen extra te begeleiden in werkhouding, planning en vertrouwen in eigen kunnen.

www.gelijke-kansen.nl

**Gelijke
Kansen
Alliantie**